

13. John Sloman, Alison Wride. Economics. Seventh edition. 2009, England.
14. Гранберг А.Г. «Основы региональной экономики». Учебник. 4-е изд. — М.: Издательский дом ГУВШЭ, 2004-г. 495с.
15. Ишмухамедов А.Э., Рахимова М.Р., Ишмухамедова Л.А. Минтакавий иктисодиёт. Дарелик.- Т.ТДИУ, 2007 368 б.
16. Каюмов А. Назарова Х., Эгамбердиев Ф.Т., Минтакавий иктисодиёт. Ўқув қўлланма. -Т.: Университет, 2004.
17. Региональная экономика. Учебное пособие. Под редакцией проф. Т.Г.Морозовой. -М.: "ЮНИТИ". — 2001.
18. Набиев Э., Каюмов А. Ўзбекистоннинг иктисодий салоҳияти. Ўқув қўлланма, Т.: "Академия", "Университет". 2000.г.
19. Некрасов Н.Н. Региональная экономика. Теория, проблемы, методы. 2-е изд. -М.: Экономика. 1978.
20. Региональная экономика. Под ред. Ведяпина В.Н. М.: «ИНФРА» 2006, 610с.
21. Регионоведение Учебное пособие Под. ред. Т. Мирозовой. -М.: "ЮНИТИ". — 1998.
22. Садыков А.М. Основы регионального развития: теория, методология, практика. -Т.: Иктисод-Молия, 2005.
23. Солиев А. ва бошқалар. Минтакавий иктисодиёт. Тошкент, "Университет", 2003.
24. Филиппов О.В., Авдеева Т.Т. Основы развития местного хозяйства. М.: Дело.2000.
25. Калыров А.М., Эгамбердиев Ф.Т., Мардонакулов Т.И. Особенности развития региональной рыночной инфраструктуры в условиях модернизации национальной экономики.- Т.: «Университет», 2011.
- Қўшимча адабиётлар**
26. Якубов И.О., Ҳақимов Х.А. "Минтакавий иктисодиёт". Ўқув-услубий мажмуа. Т.: ТДИУ, 2016 йил
27. Рахимова М.Р. Минтака ва маҳаллий хўжалик иктисодиёти. Ўқув қўлланма. Т.: ЎзРЁУАЖ, 2004. – 128 бет.
28. Рахимова М.Р., Ишмухамедов А.Э. Минтакавий иктисодиёт. Лотин алифбосида дарелик. Т.ТДИУ, 2010. 335 бет.
29. Ishmuhamedov A.E., Djumayev Z.A, Jumayev Q. X. Makroiqtisodiyot: O'quv qo'llanma. T.: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jam'atgasi nashriyoti, 2005. -192 bet.
30. Низамов А.Б. Экономический рост и управление региональной экономикой в условиях рынка (монография). Т.: Турон-Икбол, 2006. - 208 с.
31. Бобоев А.Ч. "Иктисодий география ва экология" ўқув қўлланма, "Дурдона" нашриёти, Бухоро 2021- 362 бет.

1. [http:// www.gov.uz](http://www.gov.uz)

Интернет сайтлари

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУСТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

БУХОРО МУҲАНДИСЛИК-ТЕХНОЛОГИЯ ИНСТИТУТИ

08.00.12-«Минтакавий иктисодиёт»
ихтисослиги бўйича таянч докторантурага (PhD)
малакафий имтиҳон
ДАСТУРИ

Бухоро – 2022

Минтакавий иктисодиёт фанидан 08.00.12-«Минтакавий иктисодиёт» иктисослиги бўйича таъин малакавий интихон топириш дастури Бухоро муҳандислик-технология институти кенгашининг 2022 йил _____ даги _____ - сонли мажлиси қарори билан асос сифатида қабул қилинди.

Тузаткичлар:

Низамов А. – иктисодиёт фанлари доктори, “Магистратура” бўлим бошлиғи

Такризчилар:

Бобоев А.Ч. – иктисодиёт фанлари номзоди, БМТИ “Иктисодиёт” кафедраси мудири.
Явмутов Д. – иктисодиёт фанлари номзоди, доцент, БухДУ “Иктисодиёт ва туризм” факультети декани

95. Минтакалар иқтисодий-иқтисодий ривожланиш концепциясининг мазмун ва уни шакллантириш. Минтакалар иқтисодий-иқтисодий ривожланиш стратегиясининг моҳияти ва тарқибди.
96. Ўзбекистон минтакалари иқтисодий-иқтисодий ривожланиш стратегиясининг концепцияси.

97. Мамлакатимизда ҳудудий ривожланиш стратегия ва дастурлари ишлаб чиқиш амалиёти.

98. Ўрта ва узоқ муддатли истиқболда Ўзбекистон минтакаларини иқтисодий-иқтисодий ривожлантириш стратегиясининг мақсад ва вазифалари.

99. Ҳудудий ривожланишнинг янги инновацион моделига ўтишнинг аҳамияти.

100. Ҳудудлар табиий-иқтисодий ва тадбиркорлик салоҳиятидан самарали фойдаланишда инновацион усуллардан кенг фойдаланиш.

Асосий ва қўшимча ўқув адабиётлар ва ахборот манбаалари

Асосий адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январда қабул қилинган “2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт Стратегияси тўғрисида”ги ПФ-60-сонли Фармони

2. “Олий ва ўрта махсус таълим тизимига бошқарувнинг янги тамойилларини жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори (2019 йил 11 июлдаги ПК-4391-сон)

3. “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги фармони (2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сон)

4. “Педагогик таълим соҳасини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори (2020 йил 27 февралдаги ПК-4623-сон)

5. “Рақамли иктисодиёт ва электрон ҳукуматни кенг жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори (2020 йил 28 апрелдаги ПК-4699-сон)

6. “Рақамли Ўзбекистон – 2030» стратегиясини тасдиқлаш ва уни самарали амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори (2020 йил 5 октябрдаги ПФ-6079-сон)

7. “Илим-фанни 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги қарори (2020 йил 29 октябрдаги ПФ-6097-сон)

8. “Иктисодиёт тармоқлари учун муҳандис кадрларни тайёрлаш тизимини инновация ва рақамлаштириш асосида тўбдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори (2021 йил 10 декабрдаги ПК-42-сон)

9. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. – Т.: “Ўзбекистон”, 2016 – 48 б.

10. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак. – Т.: “Ўзбекистон”, 2017 – 104 б.

11. M.Armstrong, J.Taylor. Regional economics and policy. 3 edition. WileyBlackwell publisher, 2010-448 p.

12. Roberta Carello. Regional Economics. USA: Routledge, 2016.

77. Минтакавий ривожланишини тартибга солиш институтлари. Худудий ривожланишини тартибга солиш воситалари, мамырий ва иқтисодий усуллари.

78. "Минтакавий сиёсат" тушунчасининг моҳияти, уни миллий иқтисодий сиёсатда тутган ўрни.

79. Минтакавий сиёсат субъекти ва объекти. Минтакавий сиёсатнинг мақсади, вазифалари, тамойиллари ва асосий йўналишлари.

80. Ўзбекистонда мустақиллик йилларида амалга оширилган минтакавий сиёсатнинг асосий жихатлари. Ислохотларнинг янги босқичда минтакавий сиёсатнинг устувор йўналишлари.

81. Ўзбекистон Республикасининг давлат тузилиши ва мамырий-сиёсий бўлиниши. Давлат бошқарув тизимининг ўзига хос жихатлари.

82. Давлат ҳокимиятининг турли поғоналари ўртасидаги ваколатларни тақсимлаш вазифалари ва тамойиллари.

83. Тармок ва худудий бошқарувнинг ўзаро алоқадорлиги. Минтака иқтисодиётининг миллий ва маҳаллий даражада бошқариш.

84. Республика ва маҳаллий бошқарув органлари ўртасидаги ваколатларнинг тақсимланиши. Маҳаллий бошқарув органлари.

85. Ҳаракатлар стратегияси доирасида давлат бошқарувини модернизация қилиш.

86. Иқтисодиётни тартибга солишда давлат иштирокини босқичма-босқич қисқартириш.

87. Маммурий ислохотлар Концепциясини рўйбга чиқариш. «Электрон ҳукумат» тизимини тақомиллаштириш, давлат хизматлари кўрсатишнинг самараси ва сифатини ошириш.

88. Ўзини-ўзи бошқариш институти. Маҳалларнинг конституцион-ҳуқуқий асослари ва фаоллиги.

89. Ўзбекистонда маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш органларини ўрни ва роли.

90. Худудий ривожланишини тартибга солишда молиявий дастаклардан фойдаланиш.

91. Маҳаллий бюджетни шакллантириш. Бюджетларро муносабатларни тақомиллаштириш.

92. Худудларга дотация ва субвенция ажратиш. Худудлар солиқ салохиятини ошириш.

93. Маҳаллий бюджет, унинг тушумлари ва харажатлари. Маҳаллий солиқлар ва уларнинг йўналишлари.

94. "Прогноз", "концепция", "стратегия" ва "дастур" тушунчаларининг мазмун. Минтакаларнинг иқтимоий-иқтисодий ривожланиш прогноз сценарийларини ишлаб чиқиш.

КИРИШ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 6 сентябрдаги "Профессионал таълим тизимини янада тақомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги ПФ-5812-сон Фармони ва 2019 йил 8 октябрдаги "Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида"ги ПФ-5847-сон Фармони ҳамда 2020 йил 29 октябрдаги "Илм-фанни 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида"ги ПФ-6097-қарорларида олий таълим тизимини ислох этишининг устувор йўналишларидан бири ҳисобланган олий таълимдан кейинги таълимда иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) тайёрлаш жараёни муҳим ўрин эгаллайди. Ушбу жараён миллий иқтисодиётни модернизациялаш жараёнида янада долзарб аҳамият касб этмоқда. Минтакаларни талқик қилишнинг назарий-методологик базаси ҳали старли даражада қилинмаган ва у асосан худудий ишлаб чиқариш комплекслари, тизимлаштирилмаган ва у асосан худудий ишлаб чиқариш комплекслари, қисқадий районлаштириш, ишлаб чиқариш қуларини ривожлантириш ва жойлаштириш концепцияларига асосланиб қолмоқда. Бу мамлакат ва унинг минтакалари иқтисодиётини модернизация ва диверсификация қилиш бўйича стратегик қараш ва дастурий чора-тадбирлар ишлаб чиқиш нуктаи назаридан ушбу масаланинг методологик ва амалий жихатларини талқик қилишнинг зарурлигини кўрсатмоқда.

Мамлакатимиз раҳбари Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганларидек, "Ҳаётнинг ўзи ва ўтган йиллар тажрибаси худудларни комплекс ривожлантириш ва инфратузилма фаоллигини тубдан ўзгартиришнинг таъминлашда жиддий қамчиликларни бартараф этишни талаб қилмоқда". Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январда қабул қилинган "2022 - 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг Тарақиёт Стратегияси"да худудларни комплекс ва мувозанатли иқтимоий-иқтисодий ривожлантириш, уларнинг салоҳиятидан самарали ва оптимал фойдаланиш йўналиши муҳим ўрин тутади.

Ушбу дастур "Минтакавий иқтисодиёт" фанининг долзарб масалалари, республикада худудлар иқтисодиётининг шакллантириш муаммолари, фан сифатида ривожланиши, минтаканинг миллий иқтисодиёт тизимининг ажралмас қисми эканлиги. Иқтисослашу ва худудларни комплекс ривожлантириш, миллий иқтисодиётнинг худудий муносибланини таъминлаш. Мамлакатимизда изчил иқтисодий ўсишни таъминлашда минтакаларни комплекс иқтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг роли ва аҳамияти. Иқтисодий ҳодиса ва жараёнларни ўрганишда илмий ёнлишининг янги усулларини, янги педагогик ва ахборот технологияларни қўлашнинг методологик муаммолари ва бошқаларни ўз ичига олади.

Дастур "Минтакавий иқтисодиёт" фанидан 08.00.12-«Минтакавий иқтисодиёт» иқтисолиги бўйича таън докторантура (PhD) кириш имтихони топширувчиларнинг билим даражасини ошириш ва аниқлашга йўналтирилган.

1. "Минтакавий иктисодиёт" фаннинг долзарблиги, мазмун ва предмети, вазифалари ва таъкикот усуллари, иктисодий билимлар тизимида тутган ўрни.

"Минтакавий иктисодиёт" фан ва ўқув курси сифатида, Фаннинг мазмун ва объекти. Минтакавий иктисодиёт фаннинг максад ва вазифалари, предмети. Фаннинг таъкикот усуллари. "Минтакавий иктисодиёт" нинг фан сифатида шаклланиш босқичлари ва иктисодий фанлар тизимида тутган ўрни. Ҳудудий меҳнат тақсироти билан минтакавий иктисодиётнинг узвий алоқадорлиги. Ҳудудлар иктисодиётининг шаклланиши. Минтакавий иктисодиётнинг асосий тушунчалари. "Минтака" ва "ҳудуд" тушунчаларининг моҳияти. Минтака турлари ва уларни классификациялаш.

Минтака мидлий иктисодиёт тизимининг зарфамас қисми сифатида. Иктисодлашув ва ҳудудларни комплекс ривожлантириш. Миллий иктисодиётнинг ҳудудий муаносабатини таъминлаш. Мамлакатимизда изчил иктисодий ўсишни таъминлашда минтакаларни комплекс иктимой-иктисодий ривожлантиришнинг роли ва аҳамияти.

"2022-2026 йилларга мўтаъадланган Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт Стратегиясини амалга оширишда фан олдига турган долзарб вазифалар. Замонавий билимларга эга кадрлар тайёрлашда фаннинг ўрни.

2. "Минтакавий иктисодиёт" фаннинг назарий асослари.

Фаннинг шаклланишда минтакавий ривожланиш классик назарияларининг роли. Ҳўжаликни ҳудудий ташкил қилиш назариялари эволюцияси. Немис иктисодчиси И. Г. Тюненнинг қишлоқ ҳўжаллиги тармоқларини жойлаштириш ёки штандорти назарияси. Рус олими К.И.Ивановнинг «географик конвейер» говси. Санат корхоналарини илмий асосда жойлаштириш ва унинг омилларига бағишланган германиялик А. Вебер, В.Лаунхардт, францўз иктисодчиси Ф. Перрунинг ишлари. Ноишлаб чиқариш соҳаларини жойлаштириш бўйича немис олими В.Кристаллер талкиотлари. Немис О.Энгелсдер ва швед Г.Паландерлар (XX аср биринчи ярми) ишлаб чиқариш тармоқларини жойлаштиришнинг умумий қоидалари ишлаб чиқишда дастлабки қадамни қўйганлари. Ҳўжаликнинг ҳудудий ташкил этиш таълимотининг хақиқий асосчиси машҳур немис иктисодчиси А. Лёшинг қоидалари.

Минтакавий иктисодиётнинг замонавий назария ва парадигмалари. У.Изард, В.Леонтьев, В. Кристаллер, А. Леш, Т. Райнер, М. Портер, С.Поллард, Г.Мюрдал, Р.Гроу, Х.Хотеллинг, Р.Вернон ва бошқаларнинг ишлари. Нобель мукофоти совриндори Кругманнинг "Янги иктисодий география" назарияси.

Соёик Иттифокда Н.Н. Некрасов томонидан минтакавий иктисодиёт фанининг асоси яратилганлиги. Россияда минтакавий иктисодиёт фанининг илмий-методологик асослари, ишлаб чиқариш қулаларини жойлаштириш ва иктисодий районлаштириш масалалари П.М.Алмиев, Э.Б.Аглаев, К.И.Баранский, А.Г.ранберг, Н.Н.Колозовский, Н.Н.Некрасов, В.В.Кистанов, А.Е.Пробст, Ю.Г.Саушкин, Я.Г.Фейгин, В.Н. Лексин, О. В. Кузнецова ва

60. Минтакалар инвестиция муҳитини баҳолаш усуллари ва қўрсаткичлари.

61. Ҳудудлар инвестициявий жойбадорлигини ошириш. Ҳудудий инвестиция дастурларини ишлаб чиқиш.

62. Минтакаларга хорижий инвестициялар жалб қилишнинг устувор йўналтишлари. Инвестиция лойиҳалари ишлаб чиқиш ва таңлаш усули.

63. Ўзбекистон ва унинг минтакаларининг иктисодий-географик ва геосиёсий ўрни ҳамда уларнинг ишлаб чиқаришни ҳудудий ташкил қилиш ва минтакавий ривожланишга таъсири.

64. Табиий шароит ва ресурсларнинг минтакалар ривожланишга таъсири. Табиий ресурсларнинг ҳудудий тақсимланиши.

65. Ўзбекистоннинг ер-сув ресурслари ва улардан оқилона фойдаланиш. Фойдала қазилма қонларнинг ҳудудий жойлашуви ва улардан самарали фойдаланиш.

66. Барқарор ривожланиш концепцияси.

67. Минтакалар ривожланишнинг экологик ҳавфсизлигини таъминлаш. Орол бўйи минтакасининг экологик муаммолари ва уни юмшатиш йўллари.

68. Минтакаларни барқарор ва комплекс ривожлантиришда инфратузилманинг аҳамияти. Йўл-транспорт инфратузилмаси.

69. Мустиқиллик йилларида ишта туширилган янги темир йўлларининг ҳудудлар ривожланишидаги аҳамияти.

70. Муҳандислик-коммуникация тизими. Ахборот-коммуникация инфратузилмаси.

71. Ҳудудларда олий ва ўрта махсус кадрлар тайёрлаш имкониятларининг кенгайиши. Минтакалар илмий ва инновацион салоҳияти ва уни ривожлантириш.

72. Мамлакатимизда ва унинг минтакаларида демографик вазиятнинг ҳозирги ҳолати, унинг тенденцияси ва прогност қўрсаткичлари.

73. Иктисодий фаол аҳоли. Ҳудудларда меҳнат ресурсларининг шаклланиши ва ўсиш динамикаси.

74. Аҳоли бандлиги ва ишсизликнинг ҳудудий муаммолари. Ҳудудий меҳнат бозори.

75. Иктимой инфратузилма объектларини жойлаштириш тамойиллари. Ҳудудларнинг иктимой инфратузилма объектлари билан таъминланганлик даражасини баҳолаш.

76. Ҳудудий ривожланишда давлат томонидан таътибга солишнинг моҳияти ва зарурияти.

41. Минтака иктисодиётининг тармок таркиби. Моделлий ва номоддий тармоқлар.
42. Худудларнинг хўжалик иктисослашуви. Худудий меҳнат тақсимоли.
43. Минтака иктисодиётининг худудий таркиби ва уни оптималлаштириш. Ишлаб чиқариш корхоналарини жойлаштиришнинг асосий турлари.
44. Тарқор ишлаб чиқариш: тушуначаси, моҳияти ва боёқчилари. Худудий тарқор ишлаб чиқариш жараёни ва пропорциялари.
45. Тарқор ишлаб чиқариш турлари ва цикллари. Ижтимоий меҳнат тақсимоли.
46. Ялпи худудий маҳсулот (ЯХМ) тушуначаси ва таркиби. ЯХМнинг ялпи ички маҳсулотга ўхшашлик томонлари ва фарқи.
47. ЯХМ ҳаққининг ҳисоблаш усуллари. ЯХМни ҳисоблашни такомиллаштириш вазифалари.
48. Худудий тарқор ишлаб чиқариш жараёнининг узвий алоқдорлиги. Худуд ичида, худудлараро, горизонтал ва вертикал алоқалар.
49. Худудлар ўртасида фазл иктисодий интеграция жараёнининг ривожлантириш. Ягона геоиқтисодий маконни шакллантириш ва мустаҳкамлаш.
50. Минтакалар ўртасида соғлом рақобат муҳитини шакллантириш. Турли даражадаги бозорларни (махаллий, минтакавий, минтакалараро) шакллантириш.
51. Худудларнинг ижтимоий-иктисодий ривожланиш даражасини ўрганиш усуллари.
52. Тизимли ва қиссий таҳлил қилиш усуллари. Таҳлилотларнинг эконометрик моделлари.
53. Худудларнинг миллий иктисодиётдаги ўрни ва ривожланиш даражасини таъсирловчи кўрсаткичлар тизими.
54. Худудларни иктисодий ва ижтимоий ривожланиш даражасини таҳлил қилиш усуллари.
55. Минтака иктисодиётининг иктисослашган тармоқларини аниқлаш усуллари.
56. Ўзбекистон минтакаларининг ижтимоий-иктисодий ривожланиш даражаси бўйича табақаланиши. Минтакалар иктисодий ва ижтимоий ривожланиш даражасидаги тафовутларни қамайтириш.
57. Диагностика қилиш вазифалари ва дастлавлари. Худудий диагностикада SWOT-таҳлил усулидан фойдаланиш.
58. Мамакат худудларининг муллок ва нисбий усулликлар.
59. Минтакалар рақобатдошлигини ошириш концепцияси.

бошқалар томонидан ўрганилганлиги. Ўзбекистонда минтакавий иктисодиёт фанининг шаклланишига ҳисса қўшган иктисодчи ва географ олимлар В.Н.Четиркин, К.И.Беринцев, С.К.Зиядуллаев, З.М.Акрамов, А.С.Солнев, Т.М.Ахмедовларнинг илмий-таъкилот йўналишлари.

Хорижий давлатларда минтакавий иктисодиёт бўйича олиб борилаётган таъкилотларнинг асосий йўналишлари. Ўзбекистонда худудий ривожланиш бўйича олиб борилаётган илмий изланишлар.

3. Ишлаб чиқаришнинг ташкил этиш шакллари. Ишлаб чиқариш қучларини жойлаштириш тамойиллари ва омиллари

Ишлаб чиқаришнинг ижтимоий ва худудий ташкил этиш. Ишлаб чиқаришнинг ташкил этиш шакллари. Худудий меҳнат тақсимоли ва иктисослашуви. Ишлаб чиқаришнинг мужассамлашуви. Мужассамлашуви ва иктисослашувнинг алоқдорлиги. Иктисослашувнинг моҳияти ва мақсади. Иктисослашувида худудларнинг асослот ва нисбий афзалликларидан фойдаланиш. Иктисослашувнинг уч боёқчи (корхона, шаҳар(район), минтака). Иктисослашув турлари: қисм (детал), технологик ёки ярим тайёр маҳсулот ва предмет (тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш). Иктисослашган ва ёрдаччи соҳалар ўртасидаги алоқдорлик. Ишлаб чиқаришнинг ташкил этишда кооперациянинг роли ва унинг ўзига хос жиҳатлари. Ишлаб чиқаришнинг комбинациялаш (комбинатлаш). Қиллоқ хўжалиги ишлаб чиқаришнинг ташкил этиш шакллари (агрокластерлар, кўп тармоқли фермер хўжаликлари, агрофирмалар, деҳқон хўжаликлари).

Ишлаб чиқаришнинг жойлаштириш қонуниятлари ва шакллари. Ишлаб чиқаришнинг иктисослаштириш, концентратциялаштириш, кооперациялаштириш ва комбинациялаштириш. Уларга хос ижобий ва салбий жиҳатлар. Ишлаб чиқариш қучларини жойлаштириш тушуначаси ва таркиби. Ишлаб чиқариш қучларини жойлаштириш ва ривожлантиришнинг асосий тамойиллари. Ишлаб чиқариш қучларини жойлаштириш ва ривожлантиришнинг табиий-тарихий, худудий ва ижтимоий-иктисодий омиллари, уларнинг ўрни ва аҳамияти. Ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатишнинг кластерли усулда жойлаштириш. Эркин иктисодий зоналар ташкил этиш. Қич қанот зоналари.

4. Минтака иктисодиётининг шаклланиши ва унинг таркиби.

Минтака миллий иктисодиёт тизимининг ажралмас қисми сифатида. Минтака иктисодиёти иктисодий-ижтимоий ривожланишнинг ўзига хос хусусиятлари. Макроиқтисодий вазиятнинг худудларни барқарор ижтимоий-иктисодий ривожлантиришдаги аҳамияти ва роли. Мамакатимизда изчил иктисодий ўсишни таъминлашда худудларнинг роли ва аҳамияти. Минтакани мамлакат ялпи ички маҳсулоти, санот маҳсулоти, қиллоқ хўжалиги маҳсулотидан улуш. Миллий иктисодиётнинг худудий таркиби ва унинг мултаносбиллиги. Минтака иктисодиётининг тармок ва худудий таркибининг шаклланишига таъсир этувчи омиллар. Худудларни комплекс ижтимоий-иктисодий ривожлантиришнинг моҳияти ва аҳамияти.

Минтака иктисодиётининг тармок таркиби. Моделлий ва номоддий тармоқлар. Худудларнинг хўжалик иктисослашуви. Худудий меҳнат

тақсироти. Локализация ва ихтисослашув коэффициентида хисоблаш усуллари. Минтақа иктисодиётининг ҳудудий таркиби ва уни оптимallasштириш. Ишлаб чиқариш корхоналарини жойлаштиришнинг асосий турлари.

5. Ҳудудий тақдор ишлаб чиқариш ва минтақаларро муносабатлар.

Тақдор ишлаб чиқариш: тушуначаси, моҳияти ва босқичлари. Ҳудудий тақдор ишлаб чиқариш жараёни ва пропорциялари. Тақдор ишлаб чиқариш турлари ва цикллари. Иқтимоий меҳнат тақсироти. Ялпи ҳудудий маҳсулот (ЯҲМ) тушуначаси ва таркиби. ЯҲМнинг ялпи ички маҳсулота ўқашлик томонлари ва фарқи. ЯҲМ ҳажминини хисоблаш усуллари. ЯҲМнинг хисоблашнинг тақимиллаштириш вазифалари. ЯҲМ хисоблашнинг жаҳон тақрибаси.

Ҳудудий тақдор ишлаб чиқариш жараёнининг узвий алоқадорлиги. Ҳудуд ячид, ҳудудларро, горизонтал ва вертикал алоқалар. Ҳудудлар ўртасида фаол иқтисодий интеграция жараёндарини ривожлантириш. Ягона геоиқтисодий маконни шакллантириш ва мустаҳкамлаш. Минтақалар ўртасида соғом рақобат муҳитини шакллантириш. Турли даражадаги боорларни (маҳаллий, минтақавий, минтақаларро) шакллантириш.

6. Ҳудудлар иқтимоий-иктисодий ривожланиш даражасини комплекс баҳолаш.

Ҳудудларнинг иқтимоий-иктисодий ривожланиш даражасини ўрганиш усуллари. Тизимли ва қиссий таҳлил қилиш усуллари. Тақимотларнинг эконострик моделлари. Ҳудудларнинг миллий иқтисодиётдаги ўрни ва ривожланиш даражасини таъсирловчи кўрсаткичлар тизими.

Ҳудудларни иқтисодий ва иқтимоий ривожланиш даражасини таҳлил қилиш усуллари. Минтақа иқтисодиётининг ихтисослашган тармоқларини аниқлаш усуллари. Ўзбекистон минтақаларининг иқтимоий-иктисодий ривожланиш даражаси бўйича табақаланиши. Минтақалар иқтисодий ва иқтимоий ривожланиш даражасидаги тафовутларни қамайтириш. Диагностика қилиш вазифалари ва дастластри. Ҳудудий диагностикада SWOT-таҳлил усулидан фойдаланиш.

7. Минтақалар рақобатдошлигини ҳамда инвестициявий жойбдорлигини баҳолаш ва таҳлил қилиш.

Мамлакат ҳудудларининг мутлоқ ва нисбий устуңликлари. Минтақалар рақобатдошлигини баҳолаш ва ундан самарали фойдаланиш. Минтақалар рақобатдошлигини ошириш концепцияси. Минтақалар инвестиция муҳитини баҳолаш усуллари ва кўрсаткичлари. Ҳудудлар инвестициявий жойбдорлигини ошириш. Ҳудудий инвестиция дастурларини ишлаб чиқиш. Минтақаларга хорижий инвестициялар жалб қилишнинг услвор йўналишлари. Инвестиция лойиҳалари ишлаб чиқиш ва таълаш усули. Хорижий инвестициялар иштроқидда қўшма корхоналар ташкил қилиш.

23. Нобель мукофоти совриндори Кругманнинг "Янги иқтисодий география" назарияси.

24. Ўзбекистонда минтақавий иқтисодиёт фанининг шаклланишита хисса қўшган иқтисодий ва географ олимларнинг илмий-таъликот йўналишлари.

25. Хорижий давлатларда минтақавий иқтисодиёт бўйича олиб борилаётган тадқиқотларнинг асосий йўналишлари.

26. Ишлаб чиқаришни иқтимоий ва ҳудудий ташкил этиш. Ишлаб чиқаришни ташкил этиш шакллари.

27. Ҳудудий меҳнат тақсироти ва ихтисослашув. Ишлаб чиқаришнинг мужасамлашуви.

28. Ихтисослашув турлари: қисм (детал), технологик ёки ярим тайёр маҳсулот ва предмет (тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш). Ихтисослашган ва ёрдамчи соҳалар ўртасидаги алоқадорлик.

29. Ишлаб чиқаришни ташкил этишда кооперациянинг роли ва унинг ўзига хос жиҳатлари.

30. Ишлаб чиқаришни комбинациялаш (комбинатлаш). Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришнинг ташкил этиш шакллари (агрокластерлар, кўп тармоқли фермер хўжаликлари, агрофирмалар, деҳқон хўжаликлари).

31. Ишлаб чиқаришни жойлаштириш қонуниятлари ва шакллари. Ишлаб чиқаришни ихтисослаштириш, кооперациялаштириш, централизациялаштириш, тақсимлаштириш ва комбинациялаштириш. Уларга хос ижобий ва салбий жиҳатлар.

32. Ишлаб чиқариш қўчларини жойлаштириш тушуначаси ва таркиби. Ишлаб чиқариш қўчларини жойлаштириш ва ривожлантиришнинг асосий таъимиллари.

33. Ишлаб чиқариш қўчларини жойлаштириш ва ривожлантиришнинг таъимий-тарихий, ҳудудий ва иқтимоий-иктисодий омиллари, уларнинг ўрни ва аҳамияти.

34. Ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатишнинг кластерли усулда жойлаштириш. Эркин иқтисодий зоналар ташкил этиш. Қиёқ саннат зоналари.

35. Минтақа иқтисодиёти иқтисодий-иқтимоий ривожланишнинг ўзига хос хусусиятлари.

36. Макроиктисодий вазиятнинг ҳудудларни барқарор иқтимоий-иктисодий ривожлантиришдаги аҳамияти ва роли.

37. Мамлакатимизда изчил иқтисодий ўсшнинг таъминлашда ҳудудларнинг роли ва аҳамияти.

38. Минтақани мамлакат ялпи ички маҳсулоти, саннат маҳсулоти, қишлоқ хўжалиги маҳсулотидаги уллуши.

39. Минтақа иқтисодиётининг тармоқ ва ҳудудий таркибининг шаклланишита таъсир этувчи омиллар.

40. Ҳудудларни комплекс иқтимоий-иктисодий ривожлантиришнинг моҳияти ва аҳамияти.

Минтакавий иқтисодий интихон саволлари

1. "Минтакавий иқтисодиёт" фани маънунини ва объектини.
2. Минтакавий иқтисодиёт фанининг мақсади ва вазифалари, предмети.
3. Минтакавий иқтисодиёт фанининг таъликот усуллари.
4. "Минтакавий иқтисодиёт"нинг фан сифатида шаклланиши боёқчилари ва иқтисодий фанлар тизимида тутган ўрни.
5. Худудий меҳнат тақсимоти билан минтакавий иқтисодиётнинг узвий алоқдорлиги.
6. Худудлар иқтисодиётининг шаклланиши. Минтакавий иқтисодиётнинг асосий тушунчалари.
7. "Минтака" ва "Худуд" тушунчаларининг моҳияти.
8. Минтака турлари ва уларни классификациялаш.
9. Минтака иқтисодий иқтисодиёт тизимининг ажратмас қисми сифатида.
10. Иқтисодлашув ва худудларни комплекс ривожлантириш.
11. Иқтисодий иқтисодиётнинг худудий мутанособлигини таъминлаш.
12. Мамлакатимизда иқтисодий ўсишни таъминлашда минтакаларни комплекс иқтисодий-иқтисодий ривожлантиришнинг роли ва аҳамияти.
13. "2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг Тарақиёт стратегиясини амалга оширишда фан олдига турган долзарб вазифалар.
14. "Минтакавий иқтисодиёт" фанининг шаклланишида минтакавий ривожланиш классик назарияларининг роли.
15. Хўжалиқни худудий ташкил қилиш назариялари эволюцияси.
16. Немис иқтисодчиси И. Г. Тюненнинг қишлоқ хўжалиги тармоқларини жойлаштириш ёки штандорти назарияси.
17. Рус олими К.И.Ивановнинг «географик конвейер» гояси.
18. Сановат корхоналарини илмий асосда жойлаштириш ва унинг омиллари таъминланган германиялик А. Вебер, В.Лаунхардт, француз иқтисодчиси Ф. Перрунинг ишлари.
19. Ноишлаб чиқариш соҳаларини жойлаштириш бўйича немис олими В.Кристаллер таълиқотлари.
20. Немис О.Энгелендер ва швед Т.Лаландерларнинг (XX аср биринчи ярми) ишлаб чиқариш тармоқларини жойлаштиришнинг умумий гоялари.
21. Хўжалиқнинг худудий ташкил этиш таълимотининг ҳақиқий асосчиси машҳур немис иқтисодчиси А. Лёшининг гоялари.
22. Минтакавий иқтисодиётнинг замонавий назария ва парадигмалари. У.Изард, В.Леонтьев, В. Кристаллер, А. Леш, Т. Райнер, М. Портер, С.Поллард, Г.Мюрдал, Р.Г.рош, Х.Хотеллинг, Р.Вернон ва бошқаларнинг ишлари.

8-маъзу. Минтакаларнинг табиий-ресурс салохияти.

Ўзбекистон ва унинг минтакаларининг иқтисодий-географик ва геосиёсий ўрни ҳамда уларнинг ишлаб чиқариши худудий ташкил қилиш ва минтакавий ривожланишга таъсири. Табиий шароит ва ресурсларнинг минтакалар ривожланишига таъсири. Табиий ресурсларнинг худудий тақсимланиши. Ўзбекистоннинг ер-сув ресурслари ва улардан оқилона фойдаланиш. Фойдали қазилма қояларнинг худудий жойлашуви ва улардан самарали фойдаланиш. Барқарор ривожланиш концепцияси. Минтакалар ривожланишининг экологик ҳавфсизлигини таъминлаш. Орол бўйи минтақасининг экологик муаммолари ва уни қоматиш йўллари.

9-маъзу. Худудлар инфратузилмаси ва илмий-техника салохияти.

Минтакаларни барқарор ва комплекс ривожлантиришда инфратузилманинг аҳамияти. Йўл-транспорт инфратузилмаси. Мустиқлик йилларида ишта туширилган янги темир йўлларининг худудлар ривожланишидаги аҳамияти. Мухандислик-коммуникация тизими.Ахборот-коммуникация инфратузилмаси. Худудларда олий ва ўрта махсус кадрлар тайёрлаш имкониятларининг кенгайиши. Минтакалар илмий ва инновацион салохияти ва уни ривожлантириш.

10-маъзу. Худудларнинг демографик салохияти. Худудий меҳнат бозори. Иқтисодий инфратузилма.

Аҳоли ишлаб чиқариши худудий ташкил қилиш ва минтакавий ривожланишнинг муҳим омилли сифатида. Мамлакатимизда ва унинг минтакаларида демографик вазиятнинг ҳозирги ҳолати, унинг тенденцияси ва прогноз кўрсаткичлари. Иқтисодий фаол аҳоли. Худудларда меҳнат ресурсларининг шаклланиши ва ўсиш динамикаси. Аҳоли бандлиги ва ишсизлиқнинг худудий муаммолари. Худудий меҳнат бозори. Иқтисодий инфратузилма объектларини жойлаштириш тамойиллари. Худудларнинг иқтисодий инфратузилма объектлари билан таъминланганлик даражасини баҳолаш.

11-маъзу. Худудий ривожланишнинг давлат томонидан тартибга солиш. Минтакавий сифат.

Худудий ривожланишнинг давлат томонидан тартибга солишнинг моҳияти ва зарурлиги. Минтакавий ривожланишнинг тартибга солиш институтлари. Худудий ривожланишнинг тартибга солиш вазифалари. Худудий ривожланишнинг тартибга солишнинг маъмурий ва иқтисодий усуллари.

"Минтакавий сифат" тушунчасининг моҳияти, уни илмий иқтисодий сифатда тутган ўрни. Минтакавий сифат субъекти ва объекти. Минтакавий сифатнинг мақсади, вазифалари, тамойиллари ва асосий йўналишлари. Минтакавий сифатнинг тамойиллари. Минтакавий сифатнинг шакллари, усуллари ва амалга ошириш манбалари. Мамлакатимизда минтакавий сифатнинг икки даражада олиб борилиши.

Минтакавий сифат худудий ривожланишнинг тартибга солишнинг асосий воситаси. Хорижий мамлакатларда минтакавий сифат юритиш тажрибаси. Минтакавий сифатни амалга оширишда инвестиция сифатининг тутган ўрни ва аҳамияти. Ўзбекистонда мустиқлик йилларида амалга оширилган

минтақавий сисбатнинг асосий жиҳатлари. Ислохотларнинг янги босқичида минтақавий сисбатнинг устувор йўналишлари.

12. Худудий бошқарув тизими.

Ўзбекистон Республикасининг давлат тизими ва маъмурий-сиёсий бўлиниши. Давлат бошқарув тизимининг ўнги ҳос жиҳатлари. Давлат ҳокимиятининг турли даражалари ўртасидаги алоқаларнинг тақсимлаш вазиллари ва тамойиллари. Тармоқ ва худудий бошқаруvingнинг ўзаро алоқалорини. Минтақа иқтисодийетини мизлий ва маҳаллий даражада бошқариш. Республика ва маҳаллий бошқарув органилари ўртасидаги ваколатларининг тақсимланиши. Маҳаллий бошқаруvingнинг норматив-қонуний асослари. Худудий давлат бошқарув органилари таркиби ва функциялари. Иқтисодийетини худудий бошқарув тизимининг ўнги ҳос жиҳатлари ва вазиллари. Маҳаллий бошқарув органилари. Давлат ва маҳаллий бошқарув органиларининг ўзаро алоқалари.

Харакатлар стратегиясида доирасида давлат бошқаруvingни модернизация қилиш ва демократизациятириш. давлат бошқаруvingни нормативизациятириш ва маҳаллий давлат бошқарув органиларининг ролини ошириш. Маҳаллий давлат бошқарув органиларининг молиявий имкониятларини кенгайтириш. Иқтисодийетини тартибга солишда давлат ишторқини бошқарма-бошқар қисқартириш. Мамурий ислототлар Концепциясини рўбга чиқариш. «Электрон ҳукумат» тизимини тақомиллаштириш. давлат хизматлари кўрсатишининг самараси ва сифатини ошириш. Давлат бошқарув соҳасида замонавий мутахассис кадрлар тайёрлаш тизимини тақомиллаштириш.

13. Маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш

Ўзини-ўзи бошқариш институти. Ўзбекистонда маҳаллий ўзини-ўзи бошқаришининг тарихий таърифи. Маҳаллийларнинг конституцион-ҳуқуқий асослари ва функцияси. Ўзбекистонда маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш органиларини ўрни ва роли. Маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш тизими ва уларнинг таркибий қисмлари. Маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш тизимининг иқтисодий ва молиявий асослари, уларнинг ваколатларини кенгайтириш. Маҳаллийларда иқтисодий ишларни ривожлантириш зарурияти, уларни олиб борилаётган иқтисодий сисбатга ўрни. Маҳаллийларда иқтисодий ёрдам, нафаллар бериш тизими. Маҳаллийлардаги уй-жой ва коммунал хўжалигининг таркиби, кўрсаткичлари ва уларни ривожлантириш. Қишлоқ жойларда соғлиқни сақлаш тармоғини ривожлантиришнинг аҳамияти, уларда мавжуд турган муаммолар ва уларнинг ечимини топиш йўллари. Шаҳар ва туманларда таълим тизими, уни тартибга солиш, маҳаллий кадрлар тайёрлаш миллий дастури. Шаҳар, шаҳарча, туман ва қишлоқ жойларда маънавий хизматни таъкиқ этиш.

14. Худудий молия

Худудий ривожланишини тартибга солишда молиявий дастаклардан фойдаланиш. Маҳаллий бюджетни шакллантириш. Бюджетларро муносабатларни тақомиллаштириш. Худудларга дотация ва субвенция ажратилиш. Худудлар солиқ салохиятининг ошириш.

Молия маблаглари ва унинг аҳамияти. Минтақа молияси-худудий ҳокимият бюджетларининг асосий молия манбаи. Маҳаллий бюджет, унинг тушумлари ва харожаатлари. Маҳаллий солиқлар ва уларнинг йўналишлари. Молия-мулк солиғи, унинг маҳаллий бюджетдаги роли. Бюджет жарёни, бюджетларро муносабатлар. Маҳаллий бюджетнинг Республика бюджетидан улуши. Худудий бюджетдан таъкиқ фондлар. Худудий ўзини-ўзи молия билан таъминлаш. Худудларнинг молиявий ресурслари.

15. Худудлар иқтисодий-иқтисодий ривожланиш концепцияси, стратегияси ва дастурлари ишлаб чиқиш.

“Прогноз”, “концепция”, “стратегия” ва “дастур” тушунчаларининг мазмуни. Глобал прогнозлар ва уларнинг иқтисодий—иқтисодий аҳамияти. Минтақаларнинг иқтисодий-иқтисодий ривожланиш прогноз сценарийларини ишлаб чиқиш. Минтақалар ривожланишини стратегия ва индикатив режалаштириш. Минтақалар иқтисодий-иқтисодий ривожланиш концепциясининг мазмуни ва уни шакллантириш. Минтақалар иқтисодий-иқтисодий ривожланиш стратегиясининг моҳияти ва таркиби. Худудлар иқтисодий-иқтисодий ривожланиш стратегияларини ишлаб чиқиш ва таъкиқлаш босқичлари. Ўзбекистон минтақалари иқтисодий-иқтисодий ривожланиш стратегиясининг концепцияси. Мамлакатимизда худудий ривожланиш стратегияси ишлаб чиқиш аҳамияти. Минтақавий ривожланиш программалаштириш. Мақсадли дастурлар ишлаб чиқиш.

16. Ўзбекистон минтақалари иқтисодий-иқтисодий ривожланиш стратегияси.

Ўрта ва узок муддатли истиқболда Ўзбекистон минтақаларини иқтисодий-иқтисодий ривожлантириш стратегиясининг мақсади ва вазиллари. Худудий ривожланишининг янги инновацион моделига ўтишининг аҳамияти. 2022-2027 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг еттига устувор йўналиши бўйича Таркиёт стратегиясида вилоят, туман ва шаҳарларни комплекс ва мутаносиб иқтисодий-иқтисодий ривожлантириш, уларнинг мавжуд салохиятидан самарали ва оптимал фойдаланиш устувор йўналиш сифатида таъкиқлаштириш. Харакатлар стратегияси доирасида қабул қилинган Давлат дастурларида худудий ривожланиш масалаларига устуворлик берилаётганиги. Худудлар таъиний-иқтисодий ва таъкиқорлик салохиятидан самарали фойдаланишда инновацион усуллардан кенг фойдаланиш. Худудларнинг ишлаб чиқариш, муҳандис-коммуникация ва иқтисодий инфратузума тармоқларини янада ривожлантириш ва модернизация қилиш орқали ҳусусий таъкиқорликни кенг ривожлантириш ҳамда аҳолининг турмуш шароитини ахшиллаш.